

Speaking, Speaking Training and Speaking In Turkish Programs

Bilge BAĞCI AYRANCI¹

Received: 09 February 2016, Accepted: 05 April 2016

ABSTRACT

Speaking elements include many things such as preparation phase, points to be considered while speaking, things that should be done after speaking, the importance of gesture and facial expression. To examine these points our study gives information about not only important points for teaching speaking and points that can be helpful during teaching speaking, but also about the place of speaking within the Turkish lesson programmes and how speaking education should be given.

Keywords: Speaking, Speaking Skill, Speaking Training.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

This study aims to determine the general characteristics of speaking and its position in education. Since a wide literature search is carried out and since the subject is tired to be approached in many respects, this study is important. This study explains how speaking education is placed in programmes within the framework of Turkish educational system throughout history. In this respect the following programmes are examined:

- Speaking Skills in Turkish Programme dated 1924
- Speaking Skills in Secondary Schools Turkish Programme dated 1929
- Speaking Skills in 1938 Programme
- Speaking Skills in Secondary Schools Turkish programme dated 1949
- Speaking Skills in Primary Schools Turkish Education Programme dated 1981
- Speaking Education in Turkish Instruction Programmes dated 2005

This study is of importance since it proposes things related to speaking education considering the findings that come to light by literature search and the old teaching programmes. To understand that the forming of speaking is a tool for expressing emotions and thoughts that starts inside the brain, it is necessary to mention the steps of the process of speaking. In this respect, the steps of speaking process can be summarized as follows:

Things that should be done before speaking:

- The determination of the subject
- The limitation of the subject
- The determination of the aim
- The research of the subject
- The planning of the subject
- Putting in written form

Things that should be done during speaking:

- Starting speaking in an appropriate manner

¹Turkish Language Teacher, M.E.B., İzmir bilgebagci83@hotmail.com

- Paying attention to the style
- Using gestures and facial expressions
- Paying attention to the limitation of the subject
- Finalization

Things that should be done after speaking:

- Summarizing

The main headings for the physical basis of speaking that should be put forth for consideration can be exemplified as breath control, gestures and facial expressions. The psychological aspect of speaking can be explained by social-phobia. The types of speaking can be summarized as follows:

- Spontaneous speech
- Anecdote
- Interviews
- Informative speech
 - Reports and conferences
 - Discourse
 - Symposium
 - Panel

Methods

A detailed literature research is carried out concerning speaking education. The findings obtained from the literature research are analysed and the following results and suggestions are reached.

Results

Speaking education is a whole containing many processes that are interconnected. During speaking education students should be more active while the teacher should be a role model in this process. 2005 Turkish programme attached the necessary importance to speaking skills. The evaluation of speaking skills should not be evaluation of result but an evaluation of the process.

Discussions and Conclusions

In dealing with speaking education it should be considered that speaking is not a result but a process. The speaking education activities that will be given to students should be valid according to the target group relevancy and according to the fitness for purpose. Enough emphasis should be put on speaking education in programmes. Some suggestions that can be helpful in the development of speaking skills studies: Students should be encouraged to speak, questions should be asked to the students appropriate to their level, narration of optional subject studies can be done, students can be asked to tell their memories, travelling experiences, dramatization studies can be done, debates can be held in classroom, tongue twisters can be said, guessing studies can be included, description and other studies can be included.

Konuşma, Konuşma Eğitimi ve Türkçe Programlarındaki Yeri

Bile BAĞCI AYRANCI¹

Başvuru Tarihi: 09 Şubat 2016, **Kabul Tarihi:** 05 Nisan 2016

ÖZET

Konuşma unsurları; hazırlık aşaması, konuşurken dikkat edilecek hususlar, konuşma sonrasında yapılması gerekenler, jest ve mimiğin önemi gibi pek çok husus içerir. Bu hususları irdelemek amacıyla çalışmamızda konuşma eğitiminde dikkat edilecek noktalar ve konuşma eğitiminde yararlanılabilecek hususların yanı sıra Türkçe dersi programlarında konuşmanın yeri gibi konuşma eğitiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konuşma, Konuşma Becerisi, Konuşma Eğitimi.

1. Giriş

Anlama ve anlatma becerileri öğrencinin aldığı diğer öğretim derslerinde etkili olacağı gibi hayatının tamamını da etkileyecektir. Anlama becerileri yüksek olan bir birey bilişsel anlamda kendisine aktarılanları daha rahat kavrayıp eleştirebilecektir. Anlatma becerileri yüksek olan bir birey de aynı şekilde kendisini, duygu ve düşüncelerini daha etkili bir şekilde ifade edebilecektir. Anlatım becerileri içerisinde yer alan konuşma becerisi hayatın her alanında kişiye gerekli olacak bir beceridir. Konuşma becerisi yüksek olan bireylerin hayata dair başarıları da yüksektir. Bu bakımdan konuşma becerisini geliştirecek eğitimlerin verilmesi öğrenciyi hayata hazırlayan önemli bir unsurdur.

Dil bir milletin kültürünü aktaran bir köprü olduğu kadar toplumun anlaşmasını ve biraradalığını sağlayan da bir mihenk taşıdır. Dil becerileri okuma, dinleme, konuşma ve yazma alt başlıkları içerisinde fakat mutlaka öğrenciye bir bütün halinde verilmelidir. Dil becerilerinin geliştirilmesine dair verilen bir eğitim çocuğun zihinsel ve kişisel becerilerinin üst düzeyde geliştirilmesini sağlar. Bunlar içerisinde konuşma becerisinin geliştirilmesine dair eğitimler bireyin hangi mesleğe sahip olursa olsun toplum içerisinde kendisini gerçekleştirmek adına çok önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, özellikle günlük hayatta iletişimi düzenleyen konuşma becerisini oluşturan unsurları ve söz konusu beceriyi geliştirmek için neler yapılabileceğini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda öncelikle konuşma becerisi incelenmiş ve programlarda ele alınan beklentilerin neler olduğu belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca konuşma becerisini geliştirme etkinlikleri için öneriler verilmektedir.

1.1.1. Konuşma Türleri

Öğrenciye konuşma türleri konusunda bilgi vermek, onu sempozyum, panel gibi oturumlara götürmek, fıkra ve münazara çalışmalarını gibi etkinliklerle onun konuşma eğitimini desteklemek gerekir.

- Gelişigüzel konuşma ve söyleşmeler
- Fıkra anlatma
- Görüşmeler
- Öğretici ve tartışmacı boyutlu konuşmalar
 - Rapor ve konferanslar
 - Söylevler
 - Kümesel konuşmalar
 - Sempozyum
 - Panel
 - Açık oturum (Özdemir, 1986: s.190-204) konuşma türlerinden bazılarıdır.

¹Türkçe Öğretmeni, M.E.B., bilgebagci83@hotmail.com

Konuşma türlerinin öğretiminde uygulamalı öğretim esas alınmalı ve bu uygulama esnasında geri dönütler sık sık sağlanmalıdır.

1.1.2. Konuşmanın Fiziksel Unsurları

Diksiyon: söz söylerken, duygu ve düşünceleri doğru, üslubuna uygun olarak anlatmak için sesin uyumunu, söylenişi, sözcük hecelerinin uzunluğu, kısalığı ve vurguları bakımından doğruluğu, jesti, mimiği, takınılacak tavırları yerinde ve güzel kullanma sanatıdır.

Öğrenciyle konuşma eğitimi kapsamında çalışırken onlara mutlaka nefesi doğru kullanmayı öğretmek gerekir. Bu ise ancak öğrenci ile yapılan nefes alıştırmaları sonucunda oluşabilir.

Diksiyonda doğru soluk alma çok önemlidir. İki türlü soluk alma vardır: 1- Diyaframla soluk alma. 2- Göğüsten soluk alma. Diyaframla soluk alma, diyaframın alçalıp yükselmesiyle olur. Bu biçimde derin soluk alma, her zaman tavsiye edilendir. Yalnız diyaframı aşırı kasıp gevşetmemek yani zorlamamak gerekir. Çünkü bu tarz bir zorlama karın boşluğundaki bağırsaklara ve diğer organlara zarar verebilir.

Göğüsten soluk alma, kaburgaların alçalıp yükselmesiyle olur. Göğüsten soluk almanın yukarı kesimiyle yapılanı hiçbir zaman önerilmez. Çünkü bu şekilde soluk alma karnın içerisini sıkıştırır, çabucak yorgunluk verir, soluğun kesilmesine yol açar. Göğüsten soluk almanın aşağı kesimiyle yapılanı, diyaframın hafif büzülmesiyle olursa, en iyi olan biçimdir.

Toplum karşısında söz söylerken soluk gücümüzü ve onun etkinliğini sağlamamız gereklidir. Bu da göğsün genişliğini arttırmak ve akciğerlere bol hava çekmekle olur. Yalnız havayı alırken zorlamadan, rahatlıkla akciğerleri doldurmak gerekir. Böylece aldığımız havayı günlük konuşmamızdaki hava ölçüsünün üç veya dört katına çıkarabiliriz. Solunum kasları, alışmadığı için başlangıçta biraz güçlük verir. Sonraları bu esnekliği kazanarak rahatlıkla açılırlar (Şenbay, 1992: s. 73-78).

1.1.3. Konuşmanın Aşamaları

Öğrencinin konuşma eğitimi kapsamında nefes kullanımını öğrendikten sonra konuşmanın öncesinde, konuşma sırasında ve konuşma sonrasında yapılması gerekenleri bilmesi konuşma çalışmalarında ona kolaylık sağlayacaktır.

Konuşma Öncesinde Yapılması Gerekenler:

- Anlatılacak konunun belirlenmesi
- Konunun sınırlandırılması
- Konunun amacının belirlenmesi
- Anlatılacak konunun araştırılması
- Anlatılacak bilgilerin planlanması
- Anlatılacak planın yazıya aktarılması
- Konuşma yapılacak mekânın hazırlanması
- Heyecanın kontrol edilmesi

Konuşma Sırasında Yapılması Gerekenler:

- Konuşmaya uygun bir giriş yapma
- Uygun dil ve üslup kullanma
- Beden dilinin etkin kullanımı
- Dinleyicilerin ve konuşma süresinin denetlenmesi
- Konudan ayrılmamaya dikkat etme
- Konuşmayı etkin bir sonuçla bitirme

Konuşma Sonrasında Yapılması Gerekenler:

- Anlatılanların ana hatlarıyla özetlenmesi
- Dinleyicilerin sorularının cevaplandırılması (Temizyürek vd., 2007:s.294-300).

İyi bir konuşmacı olmak için üç temel koşul göz önünde tutulmalıdır. Bu koşulları bilmek öğrencinin bu yönde kendini değerlendirmesi ve hatalarını düzeltmesi bakımından öğrenciye yarar sağlayacaktır.

- Yanlış bir söz söyleyeceğim diye korkup çekinmemek;
- Çevresine eleştirel bir bakışla bakabilmek;
- Türkçeyi düzgün, anlaşılır ve doğru konuşmak...

Konuşmacının hazırlık döneminde yapması gerekenler:

- Geçmişteki değerli ve güçlü konuşmacıların bizlere bırakmış oldukları metinleri okuyarak gözlerinizi yazıları kolaylıkla tanımaya alıştırmak.
- "Konuşmak istediğim bu konu hakkında neler düşünüyorum, düşüncelerimi anlatabilmek için konuya nasıl bir açıklık getirebilirim?" gibi soruları kendinize yöneltiniz.
- Kendinizi iyi işitmeye çalışınız. Konuşurken yaptığımız yanlışları düzeltmeye çaba harcarınız. Zamanımızın iyi konuşmacılarını dinlemek fırsatını kaçırmayınız. Eğer yeterince kendinizi topluluk karşısına çıkacak olgunluğa erişmiş buluyorsanız, hemen deneme fırsatına girişiniz.
- Konuşurken sözlerinize canlılık kazandırmaya çalışınız. Ölgün, durgun bir konuşmayı dinleyici zevk ve ilgi ile dinleyemez, canı sıkılır.

Öğrencinin, konuşmacıyı zor durumda bırakacak halleri ve bunlarla nasıl başa çıkabileceğini tanıması ona ileride karşılaşacağı durumlarda neler yapması gerektiği konusunda bilinçli olmayı sağlar.

1.1.4. Konuşmanın Psikolojik Unsurları

Konuşmacıyı konuşma esnasında zor duruma düşüren baş unsur: Topluluk karşısında duyulan korkudur.

Konuşmacının ruhsal gücünün niteliği:

Konuşmacının ruhsal gücünün niteliğini bilen öğrenci yetiştirilmesi önemlidir. Bu sayede heyecandan kaynaklanan hatalar ortadan kalkar.

Sıradan bir konuşmacı durumunda olunmak istenmiyorsa önce savunulan düşüncelere konuşmacının inanmış olması gereklidir.

Açık yürekli, içtenlikle davranan bir konuşmacı her zaman için dinleyicinin sevgisini kazanır.

Konuşmacı yalan söyleyerek dinleyiciyi kandırmaktan kaçınmalıdır.

Konuşmacının ölçüsünü kaçırmayacak oranda alçak gönüllü davranması, aranan niteliklerdendir.

Konuşmacı iyice hazırlanmadan halkın karşısına çıkmamalıdır.

Konuşmacı sabırlı olmalıdır(Şenbay, 1992:s. 15-22).

1.2. Konunun Seçilmesi

Öğrenciye konusunu nasıl ve neden seçmesi, nasıl hazırlaması gerektiği mutlaka öğretilmelidir. Yanlış seçilen veya hazırlanan bir konu ne kadar uzmanca sunulmuş olsa da iyi bir konuşma olarak nitelendirilmez ve bu da öğrencinin ileride yapacağı konuşmalar için onun motivasyonunu kırıcı bir yaşantı oluşturur. Bu yüzden konunun belirlenmesi önemlidir.

Konunun seçilmesi ve bulunup ortaya çıkarılmasında yaşantılar, özel ilgiler, okunulan ve dinlenenler ile dış dünya etkilidir (Özdemir, 1986: s.88-90).

Örneğin deneyimler konulu ve betimleme tarzında konuşma yazıları hazırlatmak gibi etkinlikler öğrenciye konuşma konusu seçme ve hazırlamada tecrübe sağlar.

1.2.1. Bir Konu Nasıl Hazırlanır

Öğrenciye bir konunun hazırlanışındaki ince noktaları vermek, onun da üzerine koyacağı bir takım önerilerle bunları zenginleştirmek gerekir.

- i. Konunun Bibliyografyası: Elinizin altında bir bibliyografya oluşturacak olursanız hazırlayacağınız konuşmanın konusu üzerinde yazılmış kitapları nasıl ve nerde bulabileceğiniz konusunda sıkıntı çekmezsiniz. Kitaplığınızı düzenlerken birbiri ile ilişkili olan konulardaki kitapları yan yana sıralayınız ki ararken bulmakta güçlük çekmeyiniz.
- ii. Canlı belgeler: Konuşmayı bilmek kadar başkalarını dinleyip onların sözlerinden konuşmanızda yararlanmak da önemlidir. Bu bakımdan o canlı belgeleri dinlerken ne demek istediklerini dikkatle anlamaya çalışınız.
- iii. Kompozisyon: Açıklık ve kesin bir ussal bağlantı kazanıncaya kadar yazı planınızı yeniden gözden geçirip düzeltiniz. Özellikle konuşmanın başlangıcı ve sonucu çok önemli olup uzun, boş sözlerle doldurulmuş olmamalıdır.(Şenbay, 1992: s.25-28)

1.3. Konuşma Üzerinde Temel Çalışmalar

Konuşma metnini oluştururken ve bu metni kullanırken dikkat edilmesi gereken hususlarda öğretmenin bir rehber olarak öğrenciye bu konudaki incelikleri etkinliklerle de zenginleştirerek vermesi gerekir.

Bir konuşmayı sonuna kadar yazmak yararlıdır çünkü bu şekilde konuşmacı dinleyici karşısında ne söyleyeceğini bilerek kendine güven kazanır. Ancak konuşma metni hiçbir zaman kağıttan okunmamalıdır.

Konuşma planını şu şekilde ayarlamak gerekir:

- başlangıç
- 1 numaralı fikir grubu
- 2 numaralı fikir grubu
- 3 numaralı fikir grubu
- Sonuç. (Şenbay, 1992: s.29-32)

Konuşmanın mutlaka belirli bir planla göre verilmesi gerekir. Ana düşünce ve yardımcı düşünceler ve bunları geliştirici ifadelerin seyri bir bütünlük içerisinde olmalıdır. (Özdemir, 1986: s.139-141)

Konuşma esnasında konuşurken sakınılacak kusurların, tedbirsizliklerin ve konuşurken elde edilmesi gereken meziyetlerin öğrenciye öğretilmesi öğrencinin iyi bir konuşmacı olma konusunda büyük adımlar atmasını sağlayacaktır.

Konuşurken sakınılacak kusurlar:

- Geveze olmak
- Temcit pilavı gibi tekrara düşmek
- Gafçı olmak
- Her şeyi bilen adam durumunda olmak
- Durmadan başkasının sözünü kesen adam durumunda olmak
- Tenkidçibaşı olmak
- Dedikoducu olmak
- İtirazcı olmak
- Kalp kırıcı olmak
- Cahil görünmek
- Huysuz olarak anlaşılma (Laurent,1993: s.11-12)

Konuşurken sakınılacak tedbirsizlikler:

- İfade bir nasihat etmeye kalkışmayınız
- Asılsız haberler yaymayınız.
- Ateşi körükleyecek konulardan sakınınız.
- Tartışmadan kaçınınız.
- Övünmeyiniz
- Saygılı olunuz
- Yapmacıklık yapmayınız
- Sırlarınızı söylemeyiniz

- Laubaliliğe düşmeyiniz. (Laurent, 1993: s.115)

Konuşurken elde edilmesi gereken meziyetler:

- Dinleyiniz
- Konuştuğunuz kimseye önem veriniz
- Müsamahalı olunuz
- Az şaka yapınız (Laurent, 1993: s.179-180).

2. Türkçe Dersi Programlarında Konuşma Eğitimi

Türkçe dersi dil becerileri yani anlama ve anlatım becerileri olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini bir bütün halinde kazandırmayı planlayan bir uygulama dersi olduğundan dersin içeriği geçmişten bugüne programlarla belirlenmiştir.

2.1. 1924 Tarihli Türkçe Programında Konuşma Becerisi

Programda kısa ve sade metinlerden başlanarak çalışmaların yürütülmesinin istenmesi öğrenci seviyesinin dikkate alındığını göstermektedir. Çalışmalar sonraki Türkçe programında yer alan şekillerinden farklı olarak bir konuşma eğitiminden çok sesli okuma ve metin ezberleme çalışmalarını kapsamaktadır (Temizyürek vd., 2007: s.267).

2.2. 1929 Ortamektep Türkçe Programında Konuşma Becerisi

Bu konudaki amaçlar şu şekilde ifade edilebilir

- Sorulan bir soruya kısa ve doğru cevap vermek
- Söz söylemek üzere konuşma planı hazırlayabilmek
- Tesirli bir tarzla konuşabilmek
- Bir münakaşada fikrini söyleyebilmek
- Konuşurken konu dışına sapmamak
- Liderlik bakımından bir zümreye hitap edebilmek
- Okuduğu bir parçayı doğru ve etkili bir şekilde anlatabilmek (Temizyürek vd., 2007: s.268).

1938 Programına bakıldığında konuşma becerisi bakımından 1929 programından pek de farkı olmadığı anlaşılmaktadır.

2.3. 1949 Ortaokul Türkçe Programında Konuşma Becerisi

1949 programında konuşma becerisi ile ilgili olarak "Söz ve yazı ile ifade" bölümü bulunmaktadır. Programda doğrudan konuşma becerisi ile ilgili bir bölümün bulunması bu beceriye verilen değeri göstermesi açısından son derece önemlidir.

Programa göre konuşma yeteneğinin gelişmesinde karşılıklı konuşma, anlatma, münakaşa ve hikaye etme şekillerinden başka dramatizasyon çalışmalarının da önemli rolü vardır. (Temizyürek vd., 2007: s.273-274)

2.4. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programında Konuşma Becerisi

1981 Türkçe programında dil öğretimine ilişkin özel amaçlar ve davranışlar Anlama, Anlatım, Dilbilgisi ve Yazı alt başlıkları altında ele alınmıştır. Anlamanın alt başlıkları dinleme ve izleme ile okuma ve anlama; anlatımın alt başlıkları ise sözlü ve yazılı anlatım olarak sınıflandırılmış; dilbilgisi ve yazı için herhangi bir sınıflamaya gidilmemiştir.

Dil öğretiminin temelinde dört dil becerisi olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazmanın geliştirilmesi görüşü vardır. Bu nedenle eğitim programlarının düzenlenmesi de bu becerilere ilişkin hedef ve davranışların programda yer almasını gerekli kılmaktadır. 1981 programındaki sınıflamanın bu temel görüşe dayandırılmaması bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır.

Programda yer alan davranışların nasıl kazandırılması gerektiği konusunda bir ya da iki eğitim durumunun örnek olarak verilmesi yararlı olurdu. Diğer bir açıdan bu programa ilişkin olarak

öğretmenlere kullanabilecekleri bir kılavuz kaynak kitap hazırlanmamış olması bir eksiklik olarak görülmektedir.

Programda sınama durumlarına ve ölçme tekniklerine ilişkin örneklere hiç yer verilmemekte; bunun yerine kısa kuramsal açıklamalar tercih edilmektedir. Özellikle dört temel dil becerilerinin nasıl test edileceği konusunda öğretmenlere örnekli ve açıklamalı sınama durumları konusunda bilgi verilmesi programın başarıya ulaşması açısından önemli görülmektedir. (Demirel, 2009).

2.5. 2005 Türkçe Öğretim Programında Konuşma Eğitimi

2005 Yılında yayınlanan Türkçe Öğretim Programında konuşma becerisinin geliştirilmesiyle öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır.

Programdaki konuşma etkinlik örneklerinde birikimlerden yararlanma, görsel-işitsel materyallerden yararlanma, düşüncelerini mantık akışı ve bütünlük içinde sunma, karşılaştırma yapma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sınıflandırma, değerlendirme, özetleme gibi anlamayı ve zihinsel becerileri geliştirici etkinliklere yer verilmeye çalışılmıştır.

Öğretmenin konuşma etkinliklerinde öğrencilerin her birinin ayrı ayrı söz almalarını sağlayarak, onları çalışmalara katması gerekmektedir. Konuşma becerisinin okuma, yazma ve dinleme gibi diğer becerilerle desteklenmesi gerekmektedir (Özbay, 2007: s. 101).

Programda kazanımlar için düzenlenmiş olan etkinlikler ve çalışma yaprakları ile hazırlanmış olan öğretmen kılavuz kitapları öğretmenin hangi kazanıma nasıl ulaşması gerektiği konusunda hedefleri somutlaştırıcı bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca programda bulunan pek çok ölçme ve değerlendirme ölçeği öğretmenin bu konudaki çalışmalarına rehberlik etme konusunda yeterlidir.

3. Konuşma Eğitimi

Konuşma eğitimi öğrencinin karşısına çıkacak genel anlamıyla her alanda ve gelecekteki hayatında da önemli olacak konuşma becerisinin geliştirilmesi adına mutlaka verilmelidir.

Konuşma eğitimi derslerinde etkinlik aralarında öğrencilere bazı anahtar cümlelerin sürekli hatırlatılması, onların da kendi konuşmalarını denetlemelerini sağlayacaktır:

- Konuşma konusunda kendine güveni arttırmak çok önemlidir.
- Konuşma eğitimi için çalışmalara istekle başlayın.
- Konuşma konularınızı mutlaka önceden belirleyin.
- Konuşma konusunda kendinize güvenin.
- Konuşma denemeleri yapın ve bundan vazgeçmeyin.
- Konuşma konusunda dinleyicinin ilgilendiği konuları göz önünde bulundurun.
- Konuşmanızı ezberlemek yerine mantıklı hatırlama yolları bulun.
- Konuşmaya nükteli bir öyküyle başlayın.
- Konuşmanızın başında konuşma konusuyla ilgili merak uyandırın.
- Dinleyicilere sorular sorun.
- Ünlü birinin sorduğu bir soruyla da söze başlayabilirsiniz.
- Konuyu dinleyicilerin yaşamsal ilgileriyle bağlayın.
- Dinleyicilerinize veda ederken, onları gülümsemeyle baş başa bırakın.
- Resim yapan sözcükler kullanın (Betimlemeler)
- Harfleri kaynağından çıkarmaya dikkat edin (Carnegie, 1994: s.140-141).

Güzel ve etkili konuşmanın ilkelerinin öğrenci tarafından bilinmesi ve derste bunlara da sık sık yer verilmesi gerekir:

- İyi bir konuşma yıkıcı değil yapıcıdır.
- İyi bir konuşma ilginç ve değerli konuları kapsar
- İyi bir konuşma, konuşmacının kişiliği ile bütünleşir.

- İyi bir konuşma belli bir amaca yönelir.
- İyi bir konuşma konuşmayı etkileyen etkenleri çözümleyerek oluşur.
- İyi bir konuşma sağlam bir konuşma yöntemi üzerine kurulur.
- İyi bir konuşma dinleyicilerin ilgi ve dikkatini toplar.
- İyi bir konuşma sağlam bilgilere dayanır.
- İyi bir konuşma etkili bir ses tonu, el ve yüz hareketleri gerektirir.
- İyi bir konuşma canlı bir dil, hareketli bir üslup gerektirir.
- İyi bir konuşma ancak Türkçenin ses özellikleri ve kuralları tatbik edildiğinde ortaya çıkar. (Özdemir, 1986: s. 23-27)
- Konuşurken ara sıra dil sürçmesi yapılırsa üzerinde durulmadan hemen geçilmesi gerekir. Konuşmacı dinleyicinin nabzını tutmalıdır, konuşmacı içtenlikle nerede ussal anlatımı nerede duygusal anlatımı kullanacağını bilmelidir.
- İyi bir konuşmacı söylediği sözlerdeki anlamı yüzünde yansıtmamasını bilir.
- Konuşmacının hiç jest yapmaması anlatımı zayıflatır. (Şenbay, 1992: s. 55-56)
- Konuşma gücüğü çekip çekmediğinizi aşağıdaki soruları cevaplayarak öğrenebilirsiniz:
- Söylediklerimi karşımdakiler kolayca anlayabiliyor mu?
- Düşüncelerimi açık ve etkili bir biçimde belirtebiliyor muyum?
- Sözcükleri söylerken söyleyiş ve dil yanlışlıkları yapıyor muyum?
- Sesimi duygu ve düşüncelerimi besleyecek bir yönde kullanabiliyor muyum?
- Tekdüze mi yoksa canlı, hareketli bir şekilde mi konuşuyorum?
- Konuşurken bakışlarımı beni dinleyenlere yöneltiyor muyum?
- El ve yüz hareketlerimi kullanırken yapmacık durumlara düşüyor muyum?
- Laf kalabalığından kaçınabiliyor muyum?
- Anlattıklarımın önemine, değerine inanıyor muyum?
- Amaçtan ve konudan sapıyor muyum? (Özdemir, 1986: s.16-17)

Konuşma gücüğü konusunda bu ölçütleri bilen öğrenci kendisinin konuşmadaki sıkıntısını tanımlayabilir, öğretmenini rehber olarak zayıf yönlerini güçlendirebilir.

3.1. Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi:

Türkçe dersi teorik bilgileri ezber dersi değil bir uygulama dersidir. Öğrenci Türkçe dersinde öğrendiklerini yaşamının içinde kullanır ve buna dili kullanan toplumda zaten kendisini ifade bakımından da mecbur kalacaktır. Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar mutlaka öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesini temel alan unutmayı önleyici etkinlikler olmalıdır.

Konuşma becerisini geliştirme çalışmaları için yararlı olabilecek bazı önerileri Temizyürek (2007) şöyle maddelemiştir:

- Öğrenci konuşmaya teşvik edilmeli, hevesi kırılmamalıdır.
- Öğretmen, öğrencilerine konuşma esnasında uymaları gereken kurallar olduğunu hissettirmelidir.
- Konferanslara katılım sağlanmalıdır.
- Seviyelerine uygun sorular sorulmalıdır.
- Serbest okumanın ardından anlatma çalışmaları yapılabilir.
- Anılar anlatılabilir.
- Gezilen yerlerin anlatılması istenebilir.
- Çocukların konuşma yetersizliklerine dramatisasyonla çare bulunabilir.
- Tartışma çalışmalarına sınıfta yer verilmelidir.
- Vurgu ve tonlama için tekerleme tekrarları yapılabilir.
- Metin sonunu tahmin etme çalışmaları yaptırılabilir.
- Sınıflandırma, ilgilendirme ve gruplama çalışmaları yaptırılabilir.
- Karagöz gibi oyunlardan faydalanılabilir.
- Bir resim vb. üzerine konuşulabilir.
- Tasvir ve beyin fırtınası kullanılabilir (s.310-323).

İlköğretim Okullarında Konuşma Becerisini Geliştirmek Üzere Yapılabilecek Etkinlik Örnekleri

- Soru sorma alıştırmaları yaptırma
- Telefonda konuşma örneği yaptırma
- Kendini tanıtmaya örneği yaptırma
- Bir kişiyi başka bir kişiye tanıtırma örneği yaptırma
- Kutlama konuşmaları örneği yaptırma (Temizyürek vd., 2007: s.301-304).

4. Sonuç ve Öneriler

Konuşma eğitimi soluk alıp-verme, jest, mimik, konunun hazırlanması, konuşmacının psikolojisini hazırlaması gibi pek çok sürecin iç içe olduğu bir bütündür. Bu eğitimin çeşitli etkinliklerle desteklenmesi, öğrencinin bu eğitim esnasında aktif kalması, öğretmenin ise bir rehber konumunda ve öğrenciye bu konuda model olması gerekmektedir. 2005 Türkçe Programı gerek etkinlikleri gerekse kazanımları ile konuşma eğitimine gereken önemi vermiş ve ölçme konusunda öğretmene pek çok seçenek sunmuştur. Öğretmenin, öğrencinin bireysel özelliklerini de dikkate alarak bu etkinlikleri ve ölçme araçlarını kullanması gerekir. Bunun yanı sıra öğrenci ile yapılan sözlü görüşmeler, sempozyum gibi oturumlara katılma ve bunun gibi birçok durum öğrencinin konuşma becerisini geliştirmek adına her an değerlendirilmelidir.

Kaynaklar

- Carneige, D. (1994). *Etkili ve güzel konuşma tekniği*. İstanbul: Deniz Kitaplar Yayınevi.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Laurent, R. D. S. (1993). *Konuşma sanatı*, (Çev: Cevdet Perin). İstanbul: Yükselen Matbaası.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe özel öğretim yöntem ve teknikleri*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, E. (1986). *Güzel ve etkili konuşma sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Şenbay, N. (1992). *Söz ve diksiyon sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Taşer, S. (1980). *Örneklerle konuşma eğitimi*. İstanbul: Örgün Yayınları.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. & Temizkan, M. (2007). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.